

Dict. Gén i Gamillscheg.

Però Òscar Bloch (*Dict. Étym*), més crític, més lingüista, i fins més fildleg, no hi volgué assentir, i posà S xvi (encara que Wartburg, en la seva versió del seu llibre l'hi hagi tornat a posar el xiv) No sé si ho podem aclarir ni aquest és el lloc per aclarir-ho. Però el fet és que el que consta —per Littré i God. x, 467b— és que apareix en Clément Marot, que va morir el 1544 a menys de 50 anys d'edat. Cert que també diuen que figura en el *Livre du Roi Modus*, i en això es fundà Littré (amb el *DGén* i Gamillscheg) per datar-lo del xiv; però ja Godefroy, en repetir la cita del *Modus*, hi posa «apud Lacurne»; i quan Godefroy, que a cada pas ha de desmentir l'obra del pioner Lacurne de Ste. Palaye, li endossa la responsabilitat, ja és quasi negar-ho; després vingueren els estudis sobre el *L. R. Modus* de Tilander (erudit exhaustiu i minucios); i Wartburg, que tant de partit treu del *Modus* en tota la immensa obra del *FEW*, ja no parla del *Modus*: vol dir que aquesta cita era falsa, com ja devia haver vist Oscar Bloch.

Gamillscheg i Wartburg van bastir una etimologia del fr. *rabot*, prescindint de la llengua d'oc i del cat. *ribot*. Gamillscheg creia que el mot era estrany a la llengua d'oc («fehlt dem Altprovenzalischen vollenstandig»); M-Lubke no va parlar mai del mot (ni en el *REW*), on s'atà a les idees de Gamillscheg adherint-s'hi o condicionant-les quan li semblen sostenibles). Però Bloch s'hi va declarar escèptic: «étymologie obscure [Wartburg li ho rebaixa, tirant aigua al vi]; d'après une explication, *rabot* signifierait propr. 'lapin' et aurait été dit de l'outil par comparaison de la forme de l'objet avec celle de l'animal, mais le berrichon *rabotte* 'lapin', sur lequel on s'appuie, peut être au contraire issu du nom de l'outil, et le wallon *robète* id., emprunté du flamand *robbe*, n'explique pas bien la forme *rabots*».

Gamillscheg no insistí més després del seu article de 1926 (*Fests d. Wien Nat. bibl.* 1926, 235) i 1928 (*EWFS*), acceptat amb certa vacil·lació per M-Lubke (*REW*), 7344a, la idea de Sainéan, «eher möglich», rebutjant que vingui de *rebouter* segons Diez, *Wb*, 663); però es decidí pel pobre Bruch (*ZRPb* L, 108), que és qui hi va aportar la niciesa que un *ribot* té la forma d'un conill, Gamillscheg, que tenia sentit comú, no gosà dir tal cosa, i només parlava de substitutiu de *plaine* a causa de la plèthora semàntica amb *pleine* i *plaine* 'planura'; Wartburg (*FEW* xvi, 730a27ss, 731a50ss) ha abraçat la idea de Gamillscheg, exagerant encara la barroeria de Bruch (fins a «auffallende ahnlichkeit», 731b11), sense aduir altre argument de tal translació semàntica.

Com que ell ja no pot ignorar l'oc. *ribot*, li cal insistir en l'afirmació que el fr. *rabot* ja es troba en el S. xiv, i no podent ja allegar el *Roi Modus* (del qual calla com un mort), es basqueja per trobar-li un substitut en el seu immens repertori de cèdules medievals i modernes, i diu que ja n'hi ha una dada en l'any 1368. Això ho cita d'una obra d'un historiador de Jean sans Peur, el duc de Borgonya Prost, *Inventaires mobi-*

liers et extraits des comptes du duc de Bourgogne, P. 1902.¹

Però, novament, és una cita basada en una història anecdòtica transmesa per Lacurne de Ste. Palaye (el mateix que havia donat la cita falsa del *Roi Modus*): «lorsque Louis d'Orléans eut pris pour devise le bâton noueux, Jean choisit le *rabot* et il fit orner les vêtements de ses pages de *rabots* ---» (Wartburg s'agafa a aquesta anècdota com àncora de salvació citant-la en la seva nota 4). Ja Littré i Godefroy havien donat cites d'aquests *rabots* de l'escut de Borgonya, però ¿es pot representar un ribot en un vestit, o en un escut heràldic?, amb la seva «fulla de ferro fixada obliquament a l'interior d'un bloc rectangular de fusta, el tall de la qual sobresurt un poc»! El mot *rabot* de fet existia des del fr. antic amb el sentit de «pierre de pavage», però ja Bloch i els altres van negar o posar en greu dubte que aquest *rabot* es relacioni gaire amb *rabot* 'ribot': i aquestes llambordes o pedres són les que devia fer gravar Jean sans Peur, duc imperialista i desafortat, que així feia una amenaça més, de lapidació, als seus adversaris (que féu executar a l'engròs pel seu *BOTXI*).

En definitiva, doncs, sembla que en el Nord de França es va produir un nus o confusió entre l'oc. *ribot*, que pujava del Sud, el *rabot* 'llamborda' autòcton i ja francès antic, i *raboteux* 'gropellut', 'pedregós'. Si guí quina vulgui l'etimologia d'aquest, que bé pot ser una tercera; tampoc convenç gaire la comparació amb *pavés pointus* que fa el *FEW*, 731b35: això són les pedretes dels pobles de muntanya, i no les llambordes planes.² I tampoc no hem de rebutjar que hi tingué alguna intervenció el *rebouter* «re-mettre» i «remettre une cassure»: car al costat del *rabot* 'llamborda' del francès hi ha *rebot* en llengua d'oc (1350-1542, gc. *arrebot*) i aquest justament significa «caillou employé pour faire des murailles» (*FEW*, 731a32) o sigui un roc que hom fica (*boute*) entre l'argamassa d'una paret. I que és aquest nus el que fou responsable del canvi de *ribot* en *rabot*, en penetrar aquest mot en l'ambient d'oil, al qual fou originàriament foraster.

Avui la forma *rabot* amb *a* s'ha quasi generalitzat a França Gran constatació, que sembla molt a Gamillscheg i seguidors: ens ho mostra l'*ALF*, 1125 (mapa *rabot*). Argument sense valor, car l'*ALF* no ens dona sinó una capa del llenguatge recent; en el *TdF* no en trobem altre testimoni que el d'un felibre obscur de Beucaire (S. Lambert) En fonts patueses una mica antigues hi trobem encara algunes excepcions: *ribot* en el diccionari llemosí de Dom Duclou anterior a 1778, *ribot* en bas-manceau (Mayenne: Sainéan) segons les col·leccions de Dottin, que són anteriors a 1866

Sens dubte el mapa de l'*ALF* només ens mostra *ribot* mantingut en el cat. del Rosselló, Vallespir i Conflent De tota manera entremig de la maror de *rebot* encara ens mostra unes illes considerables on hi ha *rebot* amb *e* una s'estén des del SE dels H-Pyr. tot al llarg del Pirineu, i un punt del Bearn, enllaçant amb tot l'O de les Landes, de Sud a Nord, una altra